ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

1(1) 2018

Երևան - 2018

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝
ՀՀ, 0025, Երևան,
Ալեք Մանուկյան 1,
ԵՊՀ իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 32.625 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2018
Հանձնված է տպագրության՝
20.04.2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒԹԱՎՈՐՄԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ԱՐԴԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ 7

Վիկտորյա Օհանյան

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՄԻՋՃՅՈՒՂԱՅԻՆ ԵՎ ԻՆՏԵԳՐԱԼ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 21

Տարոն Սիմոնյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ XXI ԴԱՐՈՒՄ. ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 34

Ваге Геворкиян

К ВОПРОСУ О МЕХАНИЗМЕ ВЛАСТИ КАК О СТРУКТУРНОМ ЭЛЕМЕНТЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ОБЩЕСТВА 46

Գևորգ Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ 58

Վարդան Այվազյան

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԻՍՏԵՄԱՏԵԽՆԻԿԱՆ 78

Անահիտ Մանասյան

ԿԱՅՈՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 95

Ռուստամ Մախմուդյան

ԵԶԴԻՆԵՐԻ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՈՑ ԵՂԵՌՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆՈՐԵՆ ՉՃԱՆԱՉՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔ 111

Հասմիկ Ենգոյան

2016 Թ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 16-Ի «ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔՈՎ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՀՀ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ 130

Рита Арустамян
ФУНКЦИЯ ОХРАНЫ ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН И ИХ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПЕРЕД ОБЩЕСТВОМ 138
Դավիթ Հակոբյան
ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԴՐԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ 154
Լիպարիտ Մելիքջանյան
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՍԵՐՎԻՏՈՒՏԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ 166
Արսեն Թավադյան
ԱՆՎԱՎԵՐ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 176
Ռաֆիկ Գրիգորյան
ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐԿԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ՄԱՐՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 189
Արա Գաբուզյան
ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾՈՎ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱՏԵՍԵԼՈՒ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 203
Աննա Մարգարյան
ԱՆՉԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ 213
Тигран Симонян
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ, ГОСУДАРСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ, ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ И ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ МЕРЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПНОСТИ МОЛОДЕЖИ 234
Սամվել Դիլբանդյան
ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ԷԱԿԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԲԵԿԱՆՄԱՆ ՀԻՄՔ 262

Վահե Ենգիբարյան
ԴԱՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ.....276
Տաթևիկ Սուջյան
ԱՆՁԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳԱՂՏՆԻ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԱՊԱՑՈՒՅՑ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....296
Արմեն Հովհաննիսյան
ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԵՎ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....314
Մերգեյ Մարաբյան
ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԿԱՄ ՊԱՏԺԻՑ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑ ԿԻՐԱՌԵԼՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ.....326
Հրայր Ղուկասյան, Անահիտ Հարությունյան
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ.....352
Գուրգեն Ներսիսյան
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹՈՒՄ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....375
Մերգեյ Մեղրյան
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ. ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ.....395

Վահե Հովհաննիսյան
ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 430
Վարդուշ Եսայան
ՀԱՅՑԱՊԱՀԱՆՋԻ ՓՈՓՈԽՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 445
Վահագն Դալլաքյան
ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 458
Օլիմպիա Գեղամյան
ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՐՏԱԴԱՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ ՈՐՈՇ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 472
Տիգրան Խաչիկյան
ԵԱՏՄ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ «ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ ՄԻՋԵՎ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 484
Հեղինե Գրիգորյան
ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 496
Անի Սիմոնյան
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 513

ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՍԵՐՎԻՏՈՒՏԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Լիպարիտ Մելիքջանյան
ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի դոցենտ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու

2017 թ. մարտի 23-ին կատարված փոփոխությունների արդյունքում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում (այսուհետ՝ ՀՀ քաղ. օր.) նախատեսվեցին սերվիտուտի նոր տեսակներ, որոնք, համալիր գիտական ուսումնասիրության անհրաժեշտությունից բացի, պահանջում են նախևառաջ վեր հանել անմիջականորեն ՀՀ քաղ. օր.-ում սերվիտուտի տեսակները սահմանելու իրավական նպատակահարմարությունը: Գաղտնիք չէ, որ սերվիտուտի տեսակների բաժանումը ոչ թե անմիջականորեն պետք է սահմանվի օրենսդրությամբ, այլ հանդիսանում է առավել շատ իրավունքի գիտության ուսումնասիրության առարկա[1], ուստի առավել քան արժևորվում է վերը նշված փոփոխությունների արդյունքում սահմանված սերվիտուտի տեսակների ուսումնասիրությունը:

Քանի որ սերվիտուտի տեսակները հիմնականում ՀՀ քաղ. օր.-ում նախատեսվել են առաջին անգամ (ինչպես, օրինակ, անձնական սերվիտուտը, ուզուֆրուկտը, բացասական սերվիտուտը և այլն), սույն հոդվածի շրջանակներում մենք կսահմանափակվենք բացառապես ՀՀ քաղ. օր.-ով նախատեսված սերվիտուտի տեսակների բացահայտմամբ՝ առանց յուրաքանչյուր տեսակի իրավական կարգավորման առանձնահատկություններին անդրադառնալու, քանի որ դրանցից յուրաքանչյուրը համալիր և ամբողջական վերլուծության կարիք ունի:

ՀՀ քաղ. օր.-ի 210-րդ հոդվածի համաձայն՝ սերվիտուտ են համարվում՝ 1) գույքային սերվիտուտը, 2) անձնական սահմանափակ սերվիտուտը, 3) անձնական լիարժեք սերվիտուտը (ուզուֆրուկտ), 4) բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքը: Ինչպես նկատում ենք, մինչ փոփոխությունները նախատեսված միակ սերվիտու-

---

[1] Տե՛ս Гражданское право: Учебник: В 3 т. Т 1; под ред. А .П. Сергеева. М., Велби., 2008, էջ 767:

տը, երբ հողամասի սեփականատերը իրավունք ուներ հարևան հողամասի սեփականատիրոջից, իսկ անհրաժեշտության դեպքում այլ սեփականատերերից պահանջել տրամադրել այդ գույքի օգտագործման իրավունքը, ստացել է գույքային սերվիտուտ անվանումը: Առաջին հայացքից թվում է, թե կատարված փոփոխությունների արդյունքում ի հայտ են եկել սերվիտուտի նոր երեք տեսակներ:

Դեռևս հռոմեական մասնավոր իրավունքում գոյություն ուներ սերվիտուտի երկու տեսակ՝ հողային և անձնական սերվիտուտներ: Հողային սերվիտուտի ուժով հողամասի սեփականատիրոջն իրավունք էր տրվում հարևան հողամասի սեփականատիրոջից պահանջել տրամադրել այդ հողամասի սահմանափակ օգտագործման իրավունքը[1]: Այսինքն՝ գույքային սերվիտուտի դեպքում ծառայող գույքը ծանրաբեռնվում է գերակա գույքի օգտին: Այս առումով ողջունելի է ՀՀ քաղ. օր.-ով գերակա և ծառայող գույքի սահմանազատումը, որը ոչ միայն որոշակիացնում է գույքային սերվիտուտի էությունն ու բովանդակությունը, այլև առանձնահատուկ հստակեցնում է դրա գույքային (հողային) բնույթը և սերվիտուտի իրավունքը կրողին՝ մատնանշելով ոչ այնքան իրավունքի սուբյեկտին, այսինքն՝ անձին, ով սեփականության կամ կառուցապատման իրավունք ունի գերակա գույքի նկատմամբ (քանի որ հողամասի ծանրաբեռնումը կոնկրետ անձի նկատմամբ այլևս համարվում է անձնական սերվիտուտ), այլ ավելի շատ հենց գերակա գույքի՝ «հողամասի» իրավունքը սահմանափակ օգտագործել հարևան հողամասը: Այս պարագայում որևէ նշանակություն չունի գերակա հողամասի նկատմամբ իրավունք ունեցող անձը, քանի որ գույքային սերվիտուտի իմաստն այն է, որ սահմանափակ օգտագործման իրավունքը անբաժանելիորեն կպած է գերակա գույքին, և ում էլ այդ գույքը փոխանցվի, հենց գույքի այդ հատկանիշի շնորհիվ է իրավազոր անձը ձեռք բերելու սերվիտուտի իրավունք: Սերվիտուտի իրավունքի պատկանելության տեսանկյունից եթե գույքային սերվիտուտի վերացումը հնարավոր է միայն գերակա գույքի վերացմամբ, ապա անձնական սերվիտուտը՝ անձի մահով:

---

[1] Այս մասին առավել մանրամասն տե՛ս Վ. Դ. Ավետիսյան, Հռոմեական մասնավոր իրավունք, ԵՊՀ, 2010, էջ 62-66:

Չնայած որ կատարված փոփոխությունների արդյունքում 210-րդ հոդվածով նախատեսվել են սերվիտուտի չորս տեսակներ, դրանց ամբողջական վերլուծությունը հիմք է տալիս պնդելու, որ հողամասի գույքային (իրային) ծանրաբեռնումը (սահմանափակ օգտագործումը) հարևան հողամասի օգտին ստացել է գույքային սերվիտուտ անվանումը, այն դեպքում, երբ սերվիտուտի մնացած տեսակներում համապատասխան իրը ծանրաբեռնվում է ոչ թե գերակա հողամասի, այլ կոնկրետ որևէ անձի օգտին, ուստի, գլոբալ առումով, ի տարբերություն գույքային իրավունքի՝ թե՛ անձնական սերվիտուտը, թե՛ ուզուֆրուկտը և թե՛ բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքը կարելի է դիտարկել որպես անձնական սերվիտուտի տարբեր դրսևորումներ:

Պատահական չէ, որ որոշ իրավական համակարգերում ուզուֆրուկտը կամ բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքը համարվում է անձնական սերվիտուտի տեսակ: Դեռևս հռոմեական մասնավոր իրավունքում ուզուֆրուկտը անձնական սերվիտուտ էր[1]:

Գերմանական իրավունքում ուզուֆրուկտը ինքնուրույն իրային իրավունք է: Իսկ ահա բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքը Գերմանիայում համարվում է անձնական սերվիտուտ[2]: Իտալիայում, Ֆրանսիայում, Հոլանդիայում բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքը համարվում է ինքնուրույն գույքային իրավունք:

Ինչևէ, այս կամ այն իրավունքը անձնական սերվիտուտ թե ինքնուրույն գույքային իրավունք սահմանելը ինչ-որ տեղ իրավական ճաշակի խնդիր է, իսկ ՀՀ-ն սահմանել է սերվիտուտի չորս ինքնուրույն տեսակ, որոնցից անձնական սահմանափակ և անձնական լիարժեք սերվիտուտները նախատեսվում են առաջին անգամ:

Այն, որ անձնական սերվիտուտի նախատեսումը ՀՀ օրենսդրությամբ դարձել էր օբյեկտիվ հրամայական, դրանում երկու կարծիք լինել չի կարող, քանի որ սերվիտուտի պոտենցիալ կարիք ունեցող սուբյեկտները զրկված էին սերվիտուտ սահմանելու հնարավորությունից այնքանով, որքանով միայն գույքային սերվիտուտի առ-

---

[1] Տե՛ս Վ. Դ. Ավետիսյան, նշված աշխատությունը, էջ 64:

[2] Տե՛ս Гражданское и торговое право зарубежных стран. под ред. Е. А. Васильева, Том 1, М., 2004, էջ 386:

կայության պայմաններում սերվիտուտ կարող էր տրամադրվել բացառապես հարևան հողամասի սեփականատիրոջը: Այսպես օրինակ՝ բջջային օպերատորը, ուսումնասիրելով ալեհավաքների համար առավել նպաստավոր տարածքները, ստիպված պետք է սեփականության կամ կառուցապատման իրավունքով ձեռք բերեր այդ տարածքների հարևան հողամասերը, որպեսզի կարողանար սահմանել սերվիտուտ:

Բնականաբար, անձնական սերվիտուտի ներդրմամբ լուծվել է շատ կարևոր կոնցեպտուալ խնդիր՝ այլևս անշարժ գույքը կարող է ծանրաբեռնվել ցանկացած անձի օգտին:

ՀՀ քաղ. օր.-ի 211-րդ հոդվածի բովանդակությունից երևում է, որ օրենսդիրը գույքային սերվիտուտի հասկացության մեջ տարանջատել է դրական և բացասական սերվիտուտները: Ըստ որում, եթե դրական սերվիտուտի իմաստը ծառայող գույքի սահմանափակ օգտագործման մեջ է, այսինքն՝ սերվիտուտ ունեցող անձի կողմից ի վնաս ծառայող հողամասի որոշակի գործողությունների կատարման մեջ, ապա բացասական սերվիտուտի իմաստը ծառայող գույքի սեփականատիրոջից անգործություն դրսևորելու պահանջի մեջ է:

Մինչ ՀՀ քաղ. օր.-ում փոփոխությունների կատարումը նախատեսվում էր միայն դրական սերվիտուտը, որի դեպքում անձն ինքն է իր գործողություններով իրականացնում իրեն վերապահված իրավունքը՝ կարիք չզգալով այլ անձի, ընդհուպ այդ գույքի սեփականատիրոջ գործողությունների: Այսինքն՝ դրական սերվիտուտի դեպքում իրավազոր անձը իրավունք չունի ծառայող գույքի սեփականատիրոջից պահանջել որոշակի վարքագծի դրսևորում, որպիսին ձեռք է բերում բացասական սերվիտուտի դեպքում: Բայց ասվածը չի նշանակում, որ բացասական սերվիտուտի դեպքում իրավազոր անձը ծառայող գույքի սեփականատիրոջից կարող է պահանջել որոշակի գործողությունների կատարում իր օգտին: Բացասական սերվիտուտի դեպքում պահանջը ոչ թե որոշակի գործողությունների կատարում պահանջելու մեջ է, այլ գույքից որոշակի ձևով օգտվելն արգելելու մեջ, ինչն էլ ինքըստինքյան նշանակում է նման եղանակով գույքից չօգտվելը, նման ձևով գործողություն չկատարելը: Հետևաբար իրավազոր անձը կարող է պահանջել միայն չանել կոնկրետ այդ բանը և ոչ թե կատարել ինչ-որ բան:

Պատկերացնենք այնպիսի իրավիճակ, երբ հարևանը անմիջապես պատի տակ գոմ է պատրաստել և խոզ է պահում: Հարևան հողամասից եկող ամենօրյա գարշահոտությունը կանխելու նպատակով անձին ոչինչ չի մնում, քան դիմել նեգատոր հայցի օգնությանը: Իսկ ահա ՀՀ քաղ. օր.-ի 277-րդ հոդվածը սահմանում է, որ սեփականատերն իրավունք ունի պահանջել վերացնելու իր իրավունքների ամեն մի խախտում, թեկուզև այդ խախտումները զուգորդված չեն եղել տիրապետումից զրկելու հետ: Այսինքն՝ նեգատոր հայցի պարտադիր պայմաններից է իրավունքի խախտման փաստի առկայությունը, իսկ ինչ իրավունքի խախտման մասին կարող է խոսք լինել, եթե անձը, վաստակի այլ ճանապարհ չունենալով, իր սեփական հողամասում գոմ է կառուցել և խոզ է պահում՝ ընտանիքի ծախսերը հոգալու համար:

Նեգատոր հայցը կարող է բավարարվել միմիայն այն դեպքում, եթե հայցվորի սեփականության իրավունքը խախտող պատասխանողի գործողությունները համարվում են ոչ իրավաչափ: Ուստի երբ սեփականատերը իր հողամասում կատարում է կառուցումներ՝ չխախտելով գործող օրենսդրությունը, ապա գործում է իր իրավունքների շրջանակներում: Եվ եթե դրա արդյունքում «շոշափվում» են հարևանի շահերը՝ զրկելով արևի լույսից կամ պատուհանների հաճելի տեսարանից, առկա է այնպիսի իրավիճակ, երբ մեկ անձի իրավունքների իրականացումը դժվարացնում կամ անհնարին է դարձնում մյուսի իրավունքների իրականացումը: Ահա այս հարցերը լուծելու համար էլ միշտ կիրառվել և կիրառվելու են բացասական սերվիտուտները: Ուստի ՀՀ քաղ. օր.-ում բացասական սերվիտուտների նախատեսելը ևս մեկ անգամ փաստում է մասնավոր իրավունքի անընդհատ կատարելագործման անհրաժեշտության մասին:

ՀՀ քաղ. օր.-ը ուղղակիորեն չի տարանջատում հանրային և մասնավոր սերվիտուտները, սակայն ՀՀ քաղ. օր.-ի սերվիտուտի վերաբերյալ հոդվածների վերլուծությունից երևում է, որ Քաղ. օր.-ում նախատեսված են և՛ հանրային, և՛ մասնավոր սերվիտուտները: Մասնավոր սերվիտուտի դեպքում իրավահարաբերության մասնակիցների շրջանակը որոշակի է և սահմանվում է որոշակի պահանջմունքների բավարարման համար: Ի տարբերություն մասնավոր

սերվիտուտի՝ հանրային սերվիտուտը սահմանվում է անորոշ շրջանակի անձանց օգտին[1]:

ՀՀ քաղ. օր.-ի 214-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ հարկադիր գույքային սերվիտուտ կարող է սահմանվել հարևան կամ այլ հողամասով անցնելու, երթևեկելու, էլեկտրահաղորդման, կապի գծերի կամ խողովակաշարերի անցկացման ու շահագործման, ջրամատակարարման, հողաբարելավման, վերանորոգման, շինարարական աշխատանքներ կատարելու կամ գերակա գույքի սեփականատիրոջ այլ կարիքները բավարարելու համար, որոնք չեն կարող ապահովվել առանց սերվիտուտ սահմանելու, կամ որոնց ապահովումը կապված է անհամաչափ զգալի ծախսերի հետ: Նույն հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ հասարակական կարիքների համար մայրուղային-գծային ինժեներական ենթակառուցվածքների (էլեկտրահաղորդման և կապի գծեր, գազատարներ, ջրամատակարարման, ջրահեռացման, ջերմամատակարարման համակարգեր), օդային և ստորգետնյա մալուխային գծերի ու խողովակաշարերի, հենասյուների և դրանց անվտանգ շահագործման հետ կապված այլ շինությունների պահպանման ու սպասարկման նպատակով համապատասխան հողամասերում, անկախ սեփականության իրավունքի սուբյեկտից, սահմանվում է անվճար, հարկադիր և մշտական սերվիտուտ:

Ինչպես նկատում ենք, ՀՀ քաղ. օր.-ի 214-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված սերվիտուտը մասնավոր սերվիտուտն է, իսկ 5-րդ կետով նախատեսվածը՝ հանրային, քանի որ այն սահմանվում է հասարակական կարիքների համար:

Նշված նորմերի համեմատական վերլուծությունից ակնհայտ է դառնում, որ մասնավոր սերվիտուտը կարող է սահմանվել ինչպես կամավոր՝ կողմերի համաձայնությամբ, այնպես էլ հարկադիր՝ դատարանի վճռով, իսկ հանրային սերվիտուտը միշտ էլ հարկադիր է, որի պատճառով էլ հանրային սերվիտուտին առնչվող նորմը զետեղվել է «Հարկադիր գույքային սերվիտուտ» վերտառությամբ հոդվածում:

---

[1] Տե՛ս Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Часть первая, (постатейный), под ред. доктора юридических наук, профессора А. П. Сергеева, М., 2012, էջ 622:

Հաջորդ առանձնահատկությունը հատուցելիության մեջ է, մասնավորապես եթե մասնավոր սերվիտուտը ենթադրվում է հատուցելի, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ պայմանագրով, ապա հանրային սերվիտուտը միշտ էլ անվճար է: Չնայած ՀՀ քաղ. օր.-ի 214-րդ հոդվածի 4-րդ կետը սահմանում է, որ հասարակական կարիքների համար հարկադիր գույքային սերվիտուտ կարող է սահմանվել օրենքով, այնուամենայնիվ, բովանդակային առումով հանրային նպատակների համար սահմանված հարկադիր սերվիտուտն օտարում է: Ուստի այն լինելով սեփականության ազատության նկատմամբ ծանրակշիռ միջամտություն, մեր կարծիքով, հանրային սերվիտուտի սահմանումը պետք է իրականացվի հատուկ նախատեսված ընթացակարգով՝ հնարավորինս բացառելով ծառայող գույքի սեփականատիրոջն անհարմարություններ պատճառելը:

Մյուս կողմից էլ անընդունելի է նաև հանրային սերվիտուտի անվճար լինելը: Ջրի ստորգետնյա խողովակի դեպքում գուցեն ճիշտ է, բայց ոչ այն դեպքում, երբ բարձր լարման կայան է կանգնեցվում: Գրեթե բոլոր երկրներում այն համարվում է հատուցելի, քանի որ պետությունն ինքն է շահագրգռված լինում հատուցելու իր շահերի համար մասնավորին պատճառած անհարմարությունների համար: Հուսանք, որ ՀՀ-ն էլ նախաձեռնություն կցուցաբերի և հանրային սերվիտուտը կդարձնի հատուցելի:

Հանրային և մասնավոր սերվիտուտի տարանջատման հաջորդ հատկանիշից անմիջականորեն բխում է ՀՀ քաղ. օր.-ով նախատեսված սերվիտուտի հաջորդ տեսակը՝ ժամկետային և մշտական սերվիտուտը: Ի տարբերություն մասնավոր սերվիտուտի՝ հանրային սերվիտուտը համարվում է մշտական: Քանի որ ՀՀ քաղ. օր.-ի 213-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան՝ գույքային սերվիտուտ սահմանելու մասին պայմանագրում պետք է նշվեն սերվիտուտի առարկան, գործողության ժամկետը և պայմանները, նշանակում է, որ մասնավոր սերվիտուտը միշտ էլ ժամկետային է, ինչ հետ իհարկե դժվար է համաձայնել այն պարզ պատճառով, որ մասնավոր սերվիտուտի գույքային սերվիտուտ լինելը նշանակում է, որ այն հիմնականում առաջանում է հողամասերի բնական դասավորվածությունից, ուստի այն միշտ էլ համարվում է մշտական: Մասնավորապես, օրինակ, Ֆրանսիայի քաղ. օր.-ի 639-րդ հոդվածը սահմանում է, որ

սերվիտուտը առաջանում է՝ բնական դասավորվածությունից ելնելով[1]:

ՀՀ քաղ. օր.-ի 211-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ գույքային սերվիտուտը կարող է լինել կամավոր կամ հարկադիր: ՀՀ քաղ. օր.-ի 213-րդ հոդվածի համաձայն՝ կամավոր սերվիտուտը սահմանվում է սերվիտուտ պահանջող անձի և հարևան կամ այլ հողամասի սեփականատիրոջ՝ նոտարական կարգով վավերացված գրավոր համաձայնությամբ: Այսինքն՝ կնքվում է կամավոր սերվիտուտ սահմանելու մասին պայմանագիր, որը պարտադիր ենթակա է նոտարական վավերացման: Այս պայմանագրի էական պայմանները նախատեսվում են նույն հոդվածի 2-րդ մասում, համաձայն որի՝ կամավոր սերվիտուտ սահմանելու մասին պայմանագրում պետք է նշվեն սերվիտուտի գործողության ժամկետը և պայմանները: Բացի դրանից՝ նույն կետով սահմանվում է նաև, որ պայմանագրին կցվում է սերվիտուտով ծանրաբեռնված անշարժ գույքի հատակագիծը՝ սերվիտուտի տեղակայման նշումով:

Ինչ վերաբերում է հարկադիր սերվիտուտին, ապա դրան է նվիրված ՀՀ քաղ. օր.-ի 214-րդ հոդվածը, որի առաջին մասով ամրագրված է, որ հարկադիր սերվիտուտը սահմանվում է դատարանով՝ սերվիտուտ պահանջող անձի հայցով՝ կամավոր սերվիտուտ սահմանելու կամ դրա պայմանների վերաբերյալ համաձայնության չգալու դեպքում: Այսինքն՝ հարկադիր սերվիտուտ սահմանելու համար անհրաժեշտ է, որ կողմերը փոխադարձ համաձայնության եկած չլինեն, ընդ որում, կարող է բացակայել ոչ միայն սերվիտուտ սահմանելու կամ չսահմանելու վերաբերյալ համաձայնությունը, այլ նաև համաձայնության առանձին պայմանների վերաբերյալ համաձայնությունը: Այսինքն՝ հնարավոր է դեպք, որ կողմերը համաձայնության գան սերվիտուտ սահմանելու մասին, սակայն նրանց միջև վեճ առաջանա՝ կապված այդ համաձայնության վճարի կամ ժամկետի հետ: Այլ կերպ ասած՝ հարկադիր սերվիտուտի սահմանման համար անհրաժեշտ է կամավոր սերվիտուտի բացակայությունը: Օրենսդիրը սահմանել է նաև, որ հարկադիր սերվիտուտ սահմանելու մասին դատարանի վճիռը պետք է պարունակի 213-րդ հոդվածի

---

[1] Տե՛ս Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона). пер. с фр. (Захватаева В.Н.) – М.: Инфотропик Медиа, 2012, էջ 212:

2-րդ կետում նշված պայմանները, այն է՝ սերվիտուտի գործողության ժամկետը և պայմանները:

Չնայած վերը նշվածին, մեր խորին համոզմամբ, գույքային սերվիտուտի կամավոր կամ հարկադիր տեսակները ոչ թե սերվիտուտի տարբեր տեսակներ են՝ տեսակին բնորոշ յուրահատուկ առանձնահատկությունների դրսևորմամբ, այլ պարզապես սերվիտուտի սահմանման տարբեր ռեժիմներ են:

ВИДЫ СЕРВИТУТА, ЗАКРЕПЛЕННЫЕ В ГРАЖДАНСКОМ КОДЕКСЕ РА

Липарит Меликджанян

Доцент кафедры гражданского права ЕГУ,

кандидат юридических наук

Будучи предметом изучения, классификация любого правового явления, создает предпосылки более предметного изучения непосредственно закрепленных в Гражданском кодексе РА видов сервитута, поскольку в результате проведенных 23-го марта 2017г. изменений в разделе Гражданского кодекса РА, посвященных сервитутам, возникли новые, неизвестные отечественному гражданскому праву, виды сервитутов.

В соответствии с этим в статье нами предпринята попытка системного анализа классификации видов сервитута в свете произведенных последних законодательных изменений без сущностного определения отдельных видов сервитута, и как следствие, обосновывается необходимость и первостепенное значение не только их комплексного и целостного анализа, но и непосредственного определения в Гражданском кодексе РА правовой целесообразности и эффективности классификации сервитутов.

TYPES OF SERVITUDE FIXED IN THE CIVIL CODE OF THE RA

Liparit Melikjanyan
Associate Professor, YSU Chair of Civil Law,
Candidate of Legal Sciences

Classification of different types of any legal phenomenon, most of all being a subject of the research of the science, create bases for more detail analyzing of the types of servitude directly defined in the Civil Code of the RA, because as a result of amendments of the part of the Civil Code of the RA related to the servitude made in March 23, 2017, developed types of servitude, which are unfamiliar to domestic legislation.

According to this, in the article, the author made an attempt to systematically analyze the classification of the types of servitude in the light of the last legislative changes, without an essential definition of certain types of servitude, and as a result the need and preliminary importance not only their complex and complete analyses, but also the legal necessity and efficiency of classification of servitudes in the Civil Code of the RA are stated.

Բանալի բառեր – սերվիտուտի տեսակները, գույքային, անձնական, դրական, բացասական, ուզուֆրուկտ, հանրային, մշտական
Ключевые слова: виды сервитута, имущественный, личный, положительный, отрицательный, узуфрукт, общественный, постоянный
Key words: types of servitude, proprietary, personal, positive, negative, uzufrukt, public, permanent